

KOMŞU HAKKI ÖNEMLİ*

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Ve'l-âkıbetü li'l-müttakîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve âlihî ve sahibihî ecmaîn...

İ'lemû eyyühe'l-ihvân... İnne efdale'l-kitâbi kitâbu'llâh... Ve enne efdale'l-hedyi hedyü muhammedin salla'llâhu aleyhi ve sellem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ... Ve külle muhdesin bid'ah... Ve külle bid'atin dalâleh... Ve külle dalâletin fi'n-nâr... Ve bi's-senedi'l-muttasılı ile'n-nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ لَا يَأْمَنُ جَارَهُ بَوَائِقَهُ

(م.حم. عن أبي هريرة)

(Lâ yedhulü'l-cennete men lâ ye'menü câruhû bevâikahû.) Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.

“—Mefhar-i mevcûdât Muhammed Mustafâ râ salevât!” [Allâhümme salli alâ seyyidenâ muhammedin ve alâ âli seyyidinâ muhammed...]

“—Seyyidü's-sâdât Muhammed Mustafâ râ salevât!” [Allâhümme salli alâ seyyidenâ muhammedin ve alâ âli seyyidinâ muhammed...]

---

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

“—Habîb-i Hüdâ Muhammed Mustafâ râslevât!
[Allâhümme salli alâ seyyidenâ muhammedin
ve alâ âli seyyidinâ muhammed...]

Cenab-ı Feyyâz-ı Mutlak Hazretleri, iki cihanın
serveri, sevgili Peygamberimiz’in şefaatine
cümlemizi nâil eylesin...

a. Komşuya Zulmetmenin Cezası

Müslim ve Ahmed ibn-i Hanbel, Ebû Hüreyre
RA’dan rivayet etmişler.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ لَا يَأْمَنُ جَارَهُ بَوَائِقَهُ

(م. حم. عن أبي هريرة)

(*Lâ yedhulü’l-cennete men lâ ye’menü câruhû
bevâikahû.*)

“Komşusu onun şerrinden emin olmayan
kimse cennete giremez.” Cennete inşallah
iman dolayısıyla girilecek. “*Lâ ilâhe illâ’llâh
Muhammedün rasûlüllâh*” diyen, ne kadar
imanı zayıf olsa dahi bu iman dolayısıyla
cennete girer. Ama duhul-i evvelin ile beraber
girmek mümkün olmaz. Kim bilir ne kadar
beklemeden, sıkıntıdan, zahmetten sonra
girer.

---

¹ Müslim, *Sahîh*, c.I, s.161, no:66; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.XVIII, s.42, no:8500; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.VII, s.76, no:9535; Ebû Ya’lâ, *Müsned*, c.XI, s.375, no:6490; Kudâî, *Müsnedü’ş-Şihâb*, c.II, s.56, no:875; Ebû Hüreyre RA’dan.

Onun için, komşu meselesi çok mühim. Onun için Efendimiz SAS bu hadislerinin son kısmını böylece tehditle, “hiçbir mümin” demedi de “kul” dedi. Hiçbir kul yoktur ki komşusu kendisinden emin olmadığı halde cennete girsin. Olmaz.

Demek ki herkesin cennete girmek için evvela komşusunun ondan emniyet üzerine, rahatlık üzerine emin olması; ondan eza ve cefa görmemesi şart koşuluyor

Onun için komşu haklarına ait hadisleri topladım. Meseleyi izah etmek için bunlara ihtiyaç var.

b. Komşunuza Eziyet Vermeyin!

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:²

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُؤْذِ
جَارَهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَسْكُتْ

(خ.د.د.حم.حب.عن أبي هريرة)

² Buhârî, *Sahîh*, c.XVIII, s.437, no:5559; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.XIII, s.367, no:4487; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.463, no:9968; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.273, no:516; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.430, no:8374; Kudâî, *Müsnedü’ş-Şihâb*, c.I, s.287, no:469; Ebû Hüreyre RA’dan.

(Men kâne yü'minü bi'llâhi ve'l-yevmil-ahiri, felâ yü'zi cârehû; ve men kâne yü'minü bi'llâhi ve'l-yevmi'l-âhiri felyükrim dayfehû; ve men kâne yü'minü bi'llâhi ve'l-yevmi'l-âhiri felyekul hayren ev li-yeskut.)

(Men kane yü'minu billahi vel yevmil ahir)
Kim ki Allah'a ve ahiret gününe iman ediyor;
(fe lâ yü'zi cârehû) komşusuna kat'iiyen ezâ vermesin!”

Şimdi Allah'a iman edenler çok da, ahiret denince değişenler de var. İman, ahiretsiz olmaz! Allah'ın varlığını körler de ikrar etmek mecburiyetinde... Bu kadar alâmetleri görür de bir insan 'Allah yok!' derse ona deli demekten başka bir sözümüz yoktur.

Onun için sadece Allah'a inanmak, iman için kâfi gelmez. İman için, Allah'ın kitabında neler söylendiyse onlara da inanmak şart. Kitab-ı ilâhi'yede en çok geçen ayetlerde ahiretten bahsedilir. Dünyanın arkasından bir ahiret var. Ölümden sonra ikinci bir hayat var.

“—Nasıldır?”

Dünyaya geldiğine aklın eriyor mu? Nasıl geldik?

Nasıl geldiğine aklın ermiyorsa, yarınki bu dirilişe de bizim aklımız ermez. Ama Allah, “Dirilteceğim ve sizi karşımda dikeceğim, toplayacağım” diyor. (*Tuhşerûn, turce'ûn*) gibi birçok ayetler bunları bize izah ederler.

Onun için ahirete iman şartıyla Efendimiz SAS diyor ki:

“—Kim ki Allah’a ve ahirete iman etmiştir. O komşusuna kat’iyyen eza vermesin. Eza etmesin komşusuna... Bu bir.

İkincisi:

(*Ve men kâne yü’minü bi’llâhi ve’l-yevmi’l-âhiri felyükrim dayfehû.*) “Allah’a ve ahiret gününe inanan insan, misafirine ikram eylesin!”

Misafir nereden gelirse gelsin, uzaktan veya yakından. Misafirin geldiği vakitte, o misafire elden gelen ikramı yapmaya, Cenab-ı Peygamber hepimizi mükellef kılıyor.

Üçüncüsü:

(*Ve men kâne yü’minü bi’llâhi ve’l-yevmi’l-âhiri felyekul hayren ev li-yeskut.*) “Allah’a ve ahiret gününe iman eden ya hayır söylesin ya da sussun.”

Bilmiyorsa hayır söylemeyi sükût etsin, dinleyici olsun.

c. Komşunuza İyilik Yapın!

Müslim, İbn-i Mâce, Ahmed ibn-i Hanbel, Taberânî ve Beyhakî, Ebû Şureyh el-Huzâî RA’dan rivayet etmişler. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:³

وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

فَلْيُحْسِنْ إِلَى جَارِهِ

(م.ه.م.ط.ب.ق. عن أبي شريح الخزامي)

(*Vemen kane yü'minu bi'llâhi ve'l-yevmi'l-âhiri felyuhsin ilâ cârihî*) “Kim ki Allah’a ve ahiret gününe iman ediyorsa, komşusuna iyilik etsin.”

Ihsan, iyilik. Komşusuna iyilik etsin. Komşuya eziyet etmesin; bununla beraber iyilik de etsin, ihsan etsin, ikram etsin!

Tabi bunlar bizi hep düşündüren şeyler. Demek ki bu, imanın aslından değil, teferruattır. Ama edep denilen bir kısım var ya. Bu müstehap bir kısımdır fakat ilim meclisleri de, “illa edep illa edep” diyor. Edebe çok kıymet vermiş. Bunlar âdâb-ı İslâmiye’dir. Âdâb-ı İslâmiye...

Adâb-ı İslamiye’nin olmayışı cephelerin yıkılışına benzer. Ön cephe yıkıldı mıydı diğerleri arkadan gelir. O yıkılırken en nihayet büyük kuvvetler yıkılır gider vesselam.

Edep yıkıldı mı arkasından sünnetler yıkılır, vacipler yıkılır, farzlar yıkılır... Derken iman da gider Allah esirgeye... Onun için imanın muhafazası edebe bağlı. Edep yıkıldı mıydı arkası tehlikeli olur.

Fenerin camı, içindeki mumu muhafaza ediyor. Cam kırılınca mumun söneceği muhakkak.

---

³ Müslim, *Sahîh*, c.I, s.165, no:69; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.XI, s.66, no:3662; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.49, no:102; Taberânî, *Mu’cemü'l-Kebîr*, c.XXII, s.192, no:501; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V, s.68, nı:8960; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.134, no:2036; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.31, no:16417; Kudâî, *Müsnedü’ş-Şihâb*, c.I, s.286, no:468; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LXI, s.397; Ebû Şureyh el-Huzâî RA’dan.

Ufak bir rüzgâr onu söndürür. Onun için, mumu muhafaza etmek için camı da muhafaza etmek mecburiyetindeyiz. İşte bu lambalar gibi. Cam kırılınca içindeki telin kıymeti kalmaz, söner. Elektrik camda değil ki içinde. Ama o cam, onu muhafaza edecek. Kırıldı mıydı, delindi miydi ışık kesilir.

Bu edep kalktı mıydı ortadan, İslam'ın ruhu gider ortadan. Ruhsuz İslâm da ne olacak? Sen ayrı ben ayrı...

d. Müslümanlar Bir Vücut Gibidir

Onun için, Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁴

المؤمنون كرجلٍ واحدٍ إن اشتكى رأسه
تداعى له سائر الجسد بالحمى والسهر

(م. عن النعمان بن بشير)

RE. 232/3 (*El-mü'minûne keracülin vâhidin, ini'stekâ re'sehû, tedâà lehû sâirü'l-cesedi, bi'l-hummâ ve's-seheri.*)

(*El-mü'minûne keracülin vâhidin*) “Müminler tek bir adam, tek bir vücut gibidir. (*Ini'stekâ re'sehû*) Eğer başı ağrırsa, (*tedâà lehû sâirü'l-cesedi bi'l-hummâ ve's-seheri*) bedeninin sair azaları da ateş ve uykusuzlukla ona katılır. Yâni bir yeri rahatsız olsa, vücudun hepsi rahatsız olur.”

Müslümanlık bir vücut gibidir. Vücut ne kadar azadan müteşekkil? Allah bilir. Geçen bir doktorumuzdan işittim; kafatasındaki beyin kısmında 10 milyar parça varmış. 10 milyar zerre. Her birinin tabi ayrı ayrı vazifesi var vücut üzerinde. 10 milyar. Vücudun tamamını hesap edecek olursak belki bizim rakamlarımız da buna yetmeyecek. Ama bunların hepsi bir vücuda hizmet ediyor ve yekpare olmuşlar. Kaynamışlar birbirlerine.

Bunların altlarını mesela iskelet dediğimiz kemikler teşkil ediyor. İskelet denilen kemik teşkil ediyor ama kemikleri muhafaza etmek için sinirler, etler, deriler efendim içindeki ilikler filan hep bu iskeletin yardımcısı. İskeletin vazifesi içerdeki alat-ı edavatı muhafaza etmek. Niye? Dıştaki bu yırtıklar içeriye kadar tesir eder, insanın hayatına da mal olur ve bir an evvel göçmesine sebep olur.

Onun için, âdâb-ı İslâmiyye dışarıda gibi görünüyor ama için muhafazası ona bağlı. Çok güzel bir elektrik lambası. Fakat ufak bir delik oldu muydu ışık gider, karanlıkta kalırsın.

Adâb-ı İslâmiyye. Ben komşumla iyi geçinsem gâvur olmam ya! Onunla kavga, dövüş, gürültü etsem de gâvur olmam. Fakat âdâb-ı İslâmiyye rencide olur. Ve o rencidelik lambanın sönmesine, İslam'ın ruhunun gitmesine sebep olur. Ruhsuz bir İslâmiyet'ten de ne olur?

---

⁴ Müslim, *Sahîh*, c.XII, s.469, no:4686; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.276, no:18456; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.505, no:11142; Nu'man ibn-i Beşir RA'dan.

Onun için, eski müslümanlar bu kardeşlik, komşuluk haklarına çok riayetkâr olmuşlar. Ama bu yine dayanır geçenki dersimizdeki ahlâka... Ahlâklar tekemmül etmeyince, emmârelik denilen o alt tabakasından kurtulmadıkça, komşularla geçinmenin imkânı olmaz. Çünkü Allah-u Teala kâinatı, bütün mevcudatı yaratırken her şeyi bir kılıkta, bir huyda yaratmadı, çeşit çeşit yarattı. Biri diğerine kat'iyen benzemez.

İnsanların hilkati de böyledir. Biri diğerine benzemez. Birisi serttir birisi yumuşaktır, efendim birisi gazaplıdır birisi sakindir, birisi zengindir birisi fakirdir... Fakat hepsi birdir. Hepsi birdir yani.

Binaen aleyh bu vücut nasıl ki o birliğe riayet edip de bizim sıhhatimize yarıyorsa, bu âdâb-ı İslâmiyye de bu imanın kemaline yarıyor. Yani şimdi onlardan birisi bozulsa sıhhatimiz bozuluyor. Sıhhatimiz bozulunca yapacağımız işlerin hiçbiri olmuyor. Bu adab-ı İslâmiyye'den bir tanesi bozulunca İslâm'ın ruhu sönüyor işte o zaman.

İşin tehlikeli noktası buralar. Yoksa sen ister komşunla iyi geçin ister geçinme... Bunlar müslüman sayılır yine. Fakat İslâm ruhuna temas ettiği için çok mühimdir.

Şimdi sert bir adam yahut kendini beğenen kibirli, mağrur bir adam; bilgisine güveniyor, sermayesine güveniyor, kuvvetine güveniyor... Onun karşısındaki zayıf insan ne yapsın şimdi?

Bilgisi de yok, sermayesi de yok, kuvveti de yok. Onun karşısında elbette ezilecek, büzülecektir. Şimdi öteki onun tepesine binerken, öteki de ezilirken müslümanlık bunu kabul eder mi?

Vücudun bir yeri aksadı mı topal oluyor ya insan, yürüyemiyor. Felç oluyor, eli ayağı tutmuyor. Niçin? Bozulmuş aletlerden bir tanesi. Bu ufacık bir şey ama çok mühim bir yerdir.

Onun için kardeşlikleri, bu komşulukları muhafaza edebilmek için, muhakkak ve muhakkak âdâb-ı İslâmiye'ye riayetkâr olabilmek için nefislerimizin hakkından gelmek şart. Nefse nasihat para etmez, nefse ders para etmez, nefse bilgi para etmez. Nefse hiçbir şey para etmez.

Nefis azgın bir ata benzer, gemi azıya almıştır. Binersin üstüne, gemini ne kadar çeksen, onun önüne geçemezsin. Seni ya düşürecektir ya çığneyecektir. Binaen aleyh, nefis, o kadar böyle acaip bir mahluktur ki ona senin;

“—Yapma etme yahu! Ayıptır bu olur mu?” demen para etmez. Ona nasihat edeceğim diye uğraşma. Onun nasihati içerden gelecek. İçerden gelen nasihat onun kulağına gelmedikçe, dıştan gelen sözler gelir geçer. Gelir geçer.

Onun için büyüklerimiz ahlâk-ı İslâmiye'ye çok önem vermişlerdir. Bundan dolayı Cüneyd-i Bağdadi, hacdan gelen o zata sordu ki:

“—Sen hacıdan geldin. Allah mübarek etsin ama hacca giderken tövbekâr olup da mı gittin hacca; yoksa herkes gidiyor diye sen de mi gittin?”

Tövbe... Şimdi her gün yapıyoruz: Estağfirullah... Sabah da yapıyoruz akşam da yapıyoruz. Vazifemiz. Bu tövbe etmek vazifemiz, yine yapacağız. Ama tövbeyi yapmak hüner değil, tövbede durmak önemli. Tövbe demek pişmanlık demek, yapılan hareketlere nedamet edip, pişmanlık duyup dönmek bir daha onu işlememeye kastetmek. Ama yine işler işler ama bir daha onu önlemeye çalışır. Bu nedamet, pişmanlık kalpten, içeriden gelir de insana -pişmanlık içerden gelir- seni gittiğin yoldan çevirebilirse, işte bu tövbenin kendisidir. Gittiğin yoldan o pişmanlık seni çevirebiliyorsa tövbenin kendisidir o. Onun arkasından bir “*Estağfiru’llah*” dedin miydi daha tatlı olur.

Yalnız bununla da iş bitmiyor. Tövbe etmişsin, tövbede durmuşsun ama ahlak yine yerinde duruyor. Ahlâk yine yerinde duruyor. Kâbe’ye de gitsen yine o seninle gidiyor, Medine’de Peygamberin koynuna da girsen yine seninle gidiyor. Olmaz. Onu silkeleyebilmek, atabilmek için mücâhede lâzım.

Memleketimiz —Allah esirgesin— düşman tarafından istila olsa. Desek ki:

“—Ey gâvur! Senin ne işin var burada? Burası bizim memleketimiz. Defol git memleketine!”

Gider mi? Gider mi yani. Gitmez. Ne yapacaksınız? Onun topundan daha büyük bir top, silahından daha büyük bir silah, süngüsünden daha büyük süngü, kuvvetinden daha büyük bir kuvvetle karşısına dikileceksin. Kanları akıtacaksın, paraları da akıtacaksın... Onu kovmaya muvaffak olabilirsen ne âlâ. Kovamazsan onun boyunduruğu altında yaşamak mecburiyetinde kalırsın vesselam.

İşte nefisle mücadele de budur. İslah edebilirsen ne mutlu! Edemediğin takdirde onun esareti altında inlemek mecburiyetindesin ki İslâm'ın adı vardır üzerinde. İslâm'ın ancak adı vardır üzerinde.

Onun için Allah hepimizi affetsin. İslâm'ın adıyla beraber ruhunu da yaşayan bahtiyar kullarının arasına cümlemizi kabul etsin...

Şimdi bu hadis-i şerifte Efendimiz SAS üç şey söyledi:

Önce, “Allah-u Celle ve Âlâ'ya inanan ve ahirete inanan insan komşusuna eza etmesin!” Şimdi yine burada iki iş var.

Eza eden komşu çıkar. Edepsizdir, hakkından gelemezsin, yapar. Asıl iş, eza etmek değil ezaya tahammül etmektir. Asıl hüner ezaya tahammül edebilmektir. Ezaya tahammül düşmanın topunun, tüfeğinin altındaki tabura benzer.

Meselâ, Çanakkale denilen yerin hikâyelerini daima dinleriz. O beş devletin topu oradaki askerimizin tepesinde gümbür gümbür böyle

inliyor, kim bilir günde ne kadar şehid gidiyor, ama oradaki asker-i İslâm, “Buraya ben düşmanı sokmayacağım, öleceğim!” diyor. En nihayet gâvur hakkımızdan gelemedi, defoldu gitti.

Böyle bir sabır lazım. Komşu eza da eder ne yapalım! Dövemeyiz, dövsek de olmaz. Sabrederiz, çünkü bizim sabrımız onu yenecektir. Eğer biz sabırlı olursak, ya Allah ona bir belâ verecektir. Ve o bela, musibet dolayısıyla o ezânın önüne geçilecektir. Ya da Allah onun canını alacak, sen kurtulacaksın. Yalnız sabır ister. Bu sabrı yapabildiğin takdirde muhakkak o komşunun sana olan ezaları önlenecektir.

Allah’a havale edin! Çünkü işin hakkından gelemeyince, Yaradan bu işin hakkından gelir. “Yâ Rabbi! Ben bu işin hakkından geledim. Bunu sana havale ediyorum!” dedin mi, iş tamam.

Onun için asıl iş sabır ve tahammüldür. Fakat bu tahammül mümkün müdür herkeste? Adam gazaplı, kızıyor. Kızınca kavga hazır. Kavga hazır olunca huzur kalmaz. Huzur kalmayınca da insanlar gâvur yüzüne bakıyormuşsun gibi birbirine sert bakar. Bu elbette insanın hoşuna gitmeyen bir tavır.

Onun için hem bu komşuna ezâ etme! Gelen ezâyâ da sabırlı ol, tahammüllü ol! Sonra, misafirine karşı mükrim ol.

Dün bir misafir geldi bize. Çok acaip tabii her memleketin an'anesi ayrı. Gelen misafirin akrabasından birisi vefat etmiş. Adet üzere etraf civar köyler toptan gelirlermiş taziyeye. “Başın sağ olsun!” diyerekten. Birçok köy halkı gelmiş başsağlığına. Kar basmış gidememişler. O arada bir köy daha gelmiş başsağlığına. Kar yağışının altında onlar da gidememişler.

Adamın bir miktar zahiresi varmış. Misafirlerine yedirmiş, bitmiş zahire...

“—Ne yapacağız şimdi, misafirleri kovamayız ya. Hadi bakalım oğlum koş!” demiş, oğlunu şehre göndermiş.

“—Şehirden sekiz bin liralık buğday aldık, misafirlerimize yedirebilmek için.” diyor.

Hatırımda olan para miktarı bu.

Aziz kardeş! Biz şehirliyiz paramız çok, rahatımız da bol fakat bir köylünün yaptığını yapamayız. Ambarına koymuştur vaktiyle zahiresini. Fakat bak! İki köy komşu gelmiş. Zahiresi kalmamış ve hemen yollamış çocuklarını atlarıyla beraber. Şehirden sekiz bin liraya buğday alıp getirmişler ki, buraya gelen misafirler açıkta kalmasınlar, aç kalmasınlar, boшта kalmasınlar diye.

Şimdi misafire ikram köye girmiş de şehre girmemiş. Şehre geldi mi bir çay, bir kahve, bir şeker yallah... Akşama kalacak diye hanımın da ödü kopar, beyin de ödü kopar. Allah kusurlarımızı affetsin... Böyle misafire ikram olur mu hiç!

O üçüncü kısımda yine “Ya hayır söyle yahut sükût et.” buyruluyordu. Bu da çok mühim. Buna, bunlara da nefisler yenildikten sonra ancak ulaşılır. Nefsini yenmedikçe hâkim olamaz. Bunun için ana babaların bu işte çok büyük rolü vardır. Çocuklarını yetiştirirken terbiye-i İslâmiye’ye uygun bir şekilde yetiştirmeleri lazım. Onu sinemaya alıştırdın, efendim başka yerlere alıştırdın, kötü huylara ve yerlere alıştırdın, o her günkü kötü havadisleri de ona duyurdun mu; o onunla yetiştikten sonra bu sözler ona vız gelir. Bir kulağından girer diğer kulağından çıkar. Onun için;

“—Ya hayır söyle! Hayır söyleyemediğin takdirde sus... O da sussun sen de sus. “

(*Felyuhsin ilâ cârihî*) “Komşusuna ihsanda bulunsun!”

Müslim hadisindeki ilâve kısım. *Muhsin*, ihsan eden. İhsanın yüksek mertebesi var. Yüksek mertebesine uzanma. Yüksek mertebesi çok büyük adamlara mahsus. Bizim gibi olan insan; misafirdir ona elinden geleni yapacaksın, önüne ne koyacaksın koyacaksın, yatağını yapacaksın, istirahatını temin edeceksin... O ihsan bizim için kâfidir. Öteki yüksek insan, yüksek makamlara nail olabilen, büyük devlet sahipleri olan Cüneydler, Bayezidler gibi, Abdülkâdirler gibi insanlara mahsus... Bizim gibilerin onların lafını yapması bile adeta hata.

Bu Aşure dolayısıyla meselâ bir memleket adeti, aşureler yapılır, komşular birbirlerine ikram eder. İhsanın bir parçasıdır bu. Hem eski, o Nuh AS zamanını hatırlayıp;

“—Demek böyle bir devir geçmiş. Cenab-ı Hak o zamanın insanlarına böyle bir afet vermiş. O afetten de bugün kurtulunmuş.” diyoruz.

Ona teşekkürle, işte Nuh AS’ın yaptığı o şeyi daha güzeliyle yapıp koyuyoruz ortaya. Afiyetle yiyoruz, çok hoşumuza da gidiyor tabi. Şimdi her şey var onun içinde etten gayrı. Bazı yerde et de koyarlar. Şimdi bunu yapsan da ortaya koysan, bir parça da istersen ekmekle peynir koysan yanına, kâfidir yani.

Mutlaka misafire ikram etmek için gayet güzel et, güzel baklava, güzel börek şart değildir. Kuru lokmaya da müslüman razıdır. Kuru lokma ikramında da bir şey olmaz.

“—Bulunan budur efendim. Biraz tuz, biraz biber... Bulunan budur kusura bakma!” dersin, pekâlâ olur biter o.

Bir de çorba yapabilirsen fevkaladedir yani.

Ama bizim bugünkü an’anemize uygun olmadığı için bizim misafirden ödümüz kopuyor. “Evde bir şey yok!” diyoruz. Canım tuz da olmaz mı, biber de olmaz mı, çorba olmaz mı? Yetmez mi bu? Fakat bunu koyabilmek adeta bize ar oluyor;

“—Bak bak bak! Şu koyduğuna bak!” diyecekler diye çekiniyoruz ve yapamıyoruz. Allah kusurlarımızı affetsin...

Ama ahlâk-ı İslâmiyede böyle şey yok. Peygamber SAS, ondan daha büyük olamayız ya. Davet ediyorlar bazı dul kadınlar, bazı fakir kadınlar, fakir aileler, köleler... Davet ediyorlar:

“—Buyurun yâ Rasûlallah! Bu akşam, bu öğlen, bu vakit de bizim çorbamızı için.” diyorlardı.

Ne koyacak o zamanda? İşte bir hurmadır, bir çorba yapmıştır odur, ona benzer bir şeydir. Fakat Rasûlallah kat’iyyen;

“—Ben senin gibi fakir adamın evine ne geleceğim? Sen kim oluyorsun da benim gibi birisini çağırıyorsun?” demiyor.

Hatta Hz. Ömer’in bir hikâyesi vardır da pek hoşuma gider. Bir kocakarı Hz. Ömer’i yemeğe davet etmiş.

“—Peki!” demiş girmiş evine.

Bakmış ki kapının arkasında kocaman bir sopa duruyor. Hz. Ömer’in acâibine gitmiş;

“—Bu sopanın odanın içinde ne işi var?” diye.

O da kılıcını oraya koymuş. Kocakarı koymuş tepsinin içerisine sirkeyi koymuş, sirkenin içinde de bir şey varsa ya da başka neyi varsa koymuş tepsiye. “Buyurun!” demiş. Güzelce karınlarını doyurmuşlar. Doyurduktan sonra Hz. Ömer sormuş:

“—Büyük hanım! Bu odaya bu odunu, bu sopayı niye koydun?”

Nazar-ı dikkatimi çekti. Neden koydun bu sopayı buraya?”

“—Efendim! Sen buna mı çağırdın beni deseydin, bununladövecektim seni.”

Yani tenezzülsüzlük olmaz. Herkes kendi gücü yettiğini yapar. Onun da gücü ona yetmiş, pekâla...

“—Peki sen niye o sopanın yanına kılıcını koydun?”

“—Eğer sen de kusura bakma bir şey koyamadım deseydin ben de seni bununla dövecektim.”

Yani az mı? Sirke o zamanın en makbul yemeği. Bugün beğenmiyoruz başka... Onun için, komşuya ikramda elden geleni daima yapmak lazım.

İstanbul’un ya huyundandır ya suyundandır. Hepimiz birer memleketten gelmişizdir buraya. Adımız İstanbulludur ama İstanbul’un çokluğundan haberimiz yoktur. İstanbul bir acaip memleket; alttaki komşunun üsttekinden haberi yoktur, yanındaki komşudan hiç haberi yoktur. Ölür de cenazesinden de haberi yoktur. Ne zamandan beri şuradan buradan toplanan insanlar.

Eski İstanbul böyle değildi. Bu, eski İstanbul’un tabiatı değildir. Burası; değişik memleketlerden, her çeşit memleketlerden toplanarak çeşitli insanların aşure gibi birleştiği bir yer. Çok tatlı olması lazım gelirken maalesef şekeri koymamışlar içine. Bibersiz aşure, tatsız aşure yani. Sebebi; herkes işine gider, gücüne gider, gelir evine... Hiç kimsenin kimseyle ilgisi alâkası yoktur.

Tabii bu müslümanlığın ruhuna aykırı. İnsanda o kadar hırs iyi bir şey değil. Vaktiyle ibadethanene gelir ibadetini yaparsın, evinde istirahatini yaparsın sonra gidersin dükkânına. Akşam olmadan evvel de evine dönersin. Allah; verdiğiine, kazancına bereket verir. Gece yarılarında kadar çarşılarda, pazarlarda kalmanın hiç de lüzumu yok.

Eski an'anemizde akşam ezanından evvel bütün müslümanlar evinde olurdu. Ama elektrik falan yoktu o zamanda. Biraz da mecburiyet vardı herkes evinde bulunmaya. Ama o çok tatlı bir hayattı. Herkes çoluğuyla çocuğuyla vaktiyle evinde bulunur, istirahatini yapar, komşusuna gider, görüşür, ziyaretleşirdi... Tatlı bir hayat vardı.

Ama bugün para kazanacağız diye, yatsıdan sahurlara kadar çarşı pazarlarda millet... Ondan sonra ne zaman geleceksin, ne zaman evinde yiyip içeceksin de, ondan sonra konu komşunun hatırını soracaksın?

e. Komşu İle Zinanın Kötülüğü

Komşu hakkında yalnızca böyle yeme içmeler değil de komşu hakkının büyük kısmını aldım. Şimdi bakınız bu hadiste başka bir mevzu ahlatılıyor.

Ahmed ibn-i Hanbel ve Taberânî, Mikdad ibn-i Esved RA'dan rivayet etmişler. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁵

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَصْحَابِهِ

مَا تَقُولُونَ فِي الزَّيْنَى قَالُوا حَرَامٌ

حَرَّمَهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ فَهُوَ حَرَامٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَصْحَابِهِ

لِأَنَّ يَزْنِي الرَّجُلُ بَعَشْرٍ نِسْوَةٍ أَيْسَرُ

عَلَيْهِ مِنْ أَنْ يَزْنِيَ بِامْرَأَةٍ جَارِهِ

(حم . طب . عن المقداد بن الأسود)

(Kàle rasûlü'llah SAS li-ashàbihî: Mâ tekùlune fi'z-zinâ? Kàlû: Harâmün, harramehu'llàhu ve rasûlühû, fehüve harâmün ilâ yevmi'l-kiyâmeh; fekàle rasûlü'llah SAS li-ashàbihî: Li-en yezniye'r-racülü bi-aşri nisvetin, eyseru aleyhi min en yezniye bi'mreeti cârihî.)

(Kàle rasûlü'llah SAS li-ashàbihî) Rasûlüllah SAS, ashabı ile otururlarken sordu: (Mâ tekùlune fi'z-zinâ) “Zina hakkında ne dersiniz siz?”

⁵ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.8, no:23905; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.50, no:103; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XX, s.256, no:605; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.V, s.169, no:7851; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.VIII, s.308, no:13561; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.XXV, s.260, NO:5239; Bezzâr, *Müsned*, c.I, s.333, no:2115; Mikdad ibn-i Esved RA'dan.

Tergîb ve Terhîb, c.III, s.192, no:3633; *Kenzü'l-Ummâl*, c.IX, s.53, no:24901; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVII, s.306, no:18236.

(Kâlû) Diyorlar ki: (*Harâmün, harremehu'llahu ve rasûlühû*) “Bu bir haramdır ki Allah ve Rasûlu buna haram demiştir. (*Fehüve harâmün ilâ yevmi'l-kıyâme*) Kıyamete kadar da bu haramdır.”

Bugün de haramdır, Allah'ın haram kıldığı günden itibaren kıyamete kadar da haramdır. Ama insanın şuurunun yerinden oynayacağı geliyor. Bir müslüman ‘Müslümanım!’ der de nasıl bu harekete tenezzül edebilir? Nasıl olur yani bu iğrenç hareketi yapabilir?

Çünkü senin kardeşin, validen ne ise o da o... Sen nasıl insansın ki, insanlık çığırından çıkmışsın artık... Hangi mahlûkun seviyesine düşmüşsün de bugün kardeşinin böyle iffetine tecavüzden sıkılmıyorsun bile... Sorunca da haram diyoruz.

(*Fekâle rasûlü'llah SAS li-ashâbihî*) Komşunun hakkını belirtmek için, Rasûlüllah SAS ahabına buyuruyor ki:

(*Li-en yezniye'r-racülü bi-aşri nisvetin*) “Bir kimsenin on kadınla zina etmesi, (*eyseru aleyhi min en yezniye bi'mreeti cârihî*) komşunun hanımıyla zina etmesinden daha hafiftir.

Bu insanlar arasında tabi muhtelif akidelerde, huylarda insanlar var. O insan ki zani. Cinayeti yok fakat on tane insanla, kadınla zina ediyor. Bu daha kolaydır komşusuyla zina etmesi. Komşu hakkı ne kadar büyüyor.

Evet dışarda yapıyorsun bir günah, uzaksın. Fakat mahallende, komşuların arasında gayet emin olarak tanınman lazım. Bu gibi şeyleri hatta müdafaa ve muhafaza edeceksin. Eski insanlarda olduğu gibi.

Eski insanlar kendileri şer oldukları halde mahallesini müdafaa eder. Mahallesinin kızına birisi göz dikecek olursa adamı tartaklarlar, döverler ldrnceye kadar. Bir daha oralara gelmesine imkân bırakmazlar. Onun için komşulara karşı, komşusuna karşı böyle bir göz atan, göz diken veyahut böyle çirkin bir fiil işleyen bir insan çok kötü bir insandır.

f. İman Etmiş Olamaz!

Bakın şimdi bunu dinleyin:

Bunu da Ahmed ibn-i Hanbel, Hâkim ve Taberânî, Eb Hüreyre RA'dan rivayet etmişler.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁶

وَاللّٰهِ لَا يُؤْمِنُ وَاللّٰهُ لَا يُؤْمِنُ وَاللّٰهُ لَا يُؤْمِنُ

قِيلَ وَمَنْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ الَّذِي لَا يَأْمَنُ

جَارُهُ بَوَائِقَهُ

(حم.ك.طب. عن أبي هريرة؛ حم. عن أبي شريح الأنصاري)

(Va'llâhi l y'min, va'llâhi l y'min, va'llâhi l y'min. Köle: Ve men y rasla'llah? Kle: Ellezî l ye'menü câruhû bevâikahû.)

(*Va'llàhi lâ yü'minü*) *Vallàhi'*deki vav kasem vavidir. Yemin vavı oluyor artık, yemin ediyor Efendimiz SAS:

“—Allah Celle ve A'lâ'ya kasem ederim, yemin ederim ki mümin değil dir o, mümin olamaz.” diye üç defa söylüyor. (*Kîle*) Taaccüp ettiler ve sordular:

(*Ve men yâ rasûla'llah?*) “Kim bu mümin olmayan yâ Rasûlallah?” dediler.

(*Kàle*) Buyurdu ki:

(*Ellezî lâ ye'menü câruhû bevâikahû*) “Komşusu onun şerrinden emin olmayan adam mümin olamaz.”

Nedir bu yani? Bu nedir yani? Ne canlı bir şey. Allah hepimizi affetsin. Şimdi o Cüneydlere Allah rahmet eylesin. İnsanları tekemmüle ulaştırmak için yollar koymuşlar. Bu yollar, bu imanın tadını tattırsınlar diye.

Yoksa, “*Lâ ilâhe illa'llah, Muhammedün rasûlü'llah.*” diyen hepimiz müslümanız el-hamdü lillâh. 600 milyon, diyor, 700 milyon müslüman diyoruz ama, yedi para etmez hepsi. Topla yedi para etmez... Niçin? Üç buçuk insan bizimle istediği gibi böyle oynar. Ne kıymeti var o zaman.

---

⁶ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.288, no:7865; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.53, no:21; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XXII, s.187, no:487; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.440, no:8513; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.VIII, s.308. no: 13563; Ebû Hüreyre RA'dan. Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.385, no:27206; Tayâlisî, *Müsned*, c.II, 6, no:1437; Ebû Şüreyh el-Ensârî RA'dan. *Kenzü'l-Ummâl*, c.IX, s.50, no:24885; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXII, s.429, no:25237, 25238.

Neden? İşte bak Peygamber SAS söylüyor; imanı yok. Kemâli yok. Var, birçok hasta yatıyor evde yataklarında, ama hepsi canlıdır. Canlıdır ama kıymetleri var mı? Zor belâdır; onun başına oturacaksın, bakacaksın, ilaç vereceksin, işte ihtiyaçları neyse onları yapacaksın... Hayattadır, canlıdır, insandır. Ölmemiştir. Fakat kaç milyon olursa olsun böyle insanların ne kıymeti olur? Yatakta yatıyor hasta. Etrafında sağlamlar varsa, onlar da onunla meşgul olacaklar. Çaresiz. Yani bugünkü halimiz tıpkı bunlara benziyor böyle. Milyonlarca insan fakat hep hasta. Hep hasta.

Şimdi, Allah affetsin yine kusurlarımızı... Bazı hastaneler, gözümüzün önünde, görüyoruz. İnsanların sağlıklarını, şu bedenlerini kurtarmak için çok masraflar yapılmış. Büyük büyük hastaneler kurulmuş, işte onlara birçok masraflar, doktorlar, tabipler efendim neler lazımsa... Teşkilatı tamamlanmış, aletler ve edavatlar konmuş.

Ne olacak? “Bu adamın cesedini kurtaracağız” diye. “Ölmesin bu adam.” İyi ölmesin ama bunun ruhu zaten işe yaramıyor ya. Ruhsuz bir adam bu. Bunun ruhunu siz ıslah edin de bu Ümmet-i Muhammed’e, memlekete hayırlı bir adam olsun. Sen bunu hangi hastalıksa o hastalıktan kurtaracaksın ama bu, etrafına mikroplarını yine yayacak. Bu, etrafına mikroplarını yayacak. O mikroplardan bunu kurtarmak için onun içini temizleyin siz. Dışını düzeltmişsin kaç para. İç bozuk.

Onun için çok mühim. Şimdi insanlarımız hastalıklarını tedavi için hastanelere giderler, iyi olurlar çıkarlar, ya da eceli gelir ölürlər. Fakat ruhları bozuk olan insanların hiçbir tedavi hanesi yok. Hiçbir tedavi hanesi yoktur. O hastalıkla gelir gider işte bu âleme.

Üç defa Efendimiz diyor ki:

“—İmanı yoktur bunun, imansızdır.”

“—Kim?”

“—Komşusu şerrinden emin olmayan kimse.”

Komşun senin şerrinden emin olmadığı takdirde, sen de mümin olamıyorsun. Gâvur musun? Değilsin. İşe yaramayan mümin. İşte hasta, yatıyor orada bir şeye yaramaz. Verirsen yer o kadar.

“—İmanı yoktur” dedi. Yani imanı var ama hasta bir iman.

g.Komşusuna Zulmeden Kimse

Müslim’in rivayetinde daha da açıklıyor.

Müslim, Ahmed ibn-i Hanbel, Beyhakî ve Ebû Yala, Ebû Hüreyre RA’dan rivayet etmişler. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁷

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ لَا يَأْمَنُ جَارَهُ بَوَائِقَهُ

(م.حم.هب.ع.عن أبي هريرة)

(Lâ yedhulü’l-cennete men lâ ye’menü câruhû bevâikahû.)

(Lâ yedhulü’l-cennete) “Cennete girmez.”

Mü'min ama cennete girmeyen mü'mini ne yapacaksın şimdi?

Cennete koymuyorlar adamı:

“—Sen niçin komşunla iyi geçinmedin. Komşuna niçin ikram etmedin, komşuna niçin ihsan etmedin...”

Bilmem belki gelecek dersimizde gelir mi? Peygamber SAS Efendimiz'in zaman-ı saadetlerinde ve sonra ashab devrinde tabii karışık insanlar, herkes müslüman değil yahudi de var, farklı inançlardan milletler de var. Kurbanda koyun keserlermiş veyahut başka zamanlarda;

“—Yahudi komşunun hakkını unutmayın!” diye eve tembih edermiş Efendimiz SAS.

Yahu! Bizim komşu Yahudi'den daha mı aşağı? Allah affetsin kusurumuzu... Bu duruma düşmüşüz. Allah bizi fazlıyla kurtarırsa kurtaracak.

Bu paralar bizi Cehenneme sürükleyip götürüyor. Bu paralara hep aşık olmuşuz candan. Bu paralar bizi cehenneme doğru sürüklemekte. Bu paraların zevkinden, sefasından biraz da ruhların sefasına geçmek lazım yahu!

---

⁷ Müslim, *Sahîh*, c.I, s.161, no:66; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.372, no:8842; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII s.76, no:9535; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XI, s.375, no:6490; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.II, s.56, no:875; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.VIII, s.308, no:13563; Ebû Hüreyre RA'dan.

h. Komşusu İçin de İstemek

Müslim ve Ebû Ya'lâ, Enes ibn-i Mâlik RA'dan rivayet etmiş. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁸

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ
حَتَّى يُحِبَّ لِجَارِهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ

(م.ع. عن أنس)

(Ve'llezî nefsi bi-yedihî, lâ yü'minü abdün hattâ yuhibbe li-cârihî, mâ yuhibbu li-nefsihî)

(Ve'llezî nefsi bi-yedihî) “Nefsimi yed-i kudretnde tutan Allah’a yemin olsun ki, *(lâ yüminü abdün)* bir kul mü'min olamaz, *(hattâ yuhibbe li-cârihî, mâ yuhibbu li-nefsihî)* kendisi için sevdiğini komşusu için de sevmedikçe...”

Bir insan mümin olamaz; kendisi için canı ne istiyorsa, kendisi için neler istiyorsa komşusu için de onları istemedikçe... “Benim olsun da onun olmasın!” demiyor. “Benim neyim olursa, benimkinden daha iyisi onun olsun!” diyor.

Bunun örneklerini bizden önceki büyüklerimiz pekâlâ göstermişler. İki kardeş ortak olmuşlar, ekin ekmişler. Buğday yetişmiş, biçilmiş.

---

⁸ Müslim, *Sahîh*, c.I, s.159, no:65; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.V, s.339, no:2967; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IX, s.50, no:24886; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXII, s.396, no:25160.

İhtiyar kardeş kendi buğdayından diğer genç kardeş buğdayının içerisine karıştırıvermiş. “O gençtir, hayatta onun daha çok ihtiyaçları var... Ona yardım edeyim” diyerekten kendi buğdayından onun buğdayına atıyormuş.

O genç de diyormuş ki; “Bu ihtiyardır. Bundan sonra pek çalışamaz.” O da kendi hissesinden onunkine ilave ediyormuş. “Yardım olsun!” diyerekten.

Müslümanın ruhu böyledir aziz kardeş!

“—Hep benim olsun!” dedin mi, o, müslümanlık ruhunun dışındadır.

Allah kusurumuzu affetsin... Bugünkü kavgaların, kıyametlerin kökü bizim müslümanlıktaki zaaflarımızdır. Bizim müslümanlıktaki zaafımızın neticesidir bugünkü kavgaların, cinayetlerin hepsi. Hiç başkasına bahane bulma!

Peygamber SAS’in huzur-u saadetlerine bir adam geldi. Efendimize dedi ki:

“—Ben filanın mahallesine taşındım, indim, o mahallenin sakinlerinden oldum. Ev aldım yahut kiraya gittim. O mahalleli oldum. Fakat orada en yakın bir komşu var. Bana o kadar ezâ ediyor ki, pişman oldum o mahalleye gittiğime...” dedi.

Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer ve Hz. Ali RA da o sırada Rasûlüllah’ın yanında bulunuyorlarmış. Onlara demiş ki:

“—Gidin, o mahalle halkına söyleyin! Camiye gelen insanlar duysun: ‘Bir evin etrafındaki kırk tane ev birbirlerine komşudur. Komşusu onun şerrinden korkuyorsa, o adam Cennete girmeyecek. Aklınızı başınıza toplayın, komşularınıza eza etmeyin!’ deyin!”

Hülasa olarak:

“—Komşularınıza eza etmeyiniz çünkü sonunda cennete giremeyeceksiniz. Öyleyse komşularınıza faydalı olun ve onlara zarar ve ziyan etmemeye gayret gösterin! Dikkat edin!” demek yerinde.

i. Kulun İstikâmeti

Ahmed ibn-i Hanbel ve Beyhakî, Enes ibn-i Mâlik RA’dan rivâyet etmişler.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁹

لَا يَسْتَقِيمُ إِيمَانُ عَبْدٍ حَتَّى يَسْتَقِيمَ قَلْبُهُ وَلَا
يَسْتَقِيمُ قَلْبُهُ حَتَّى يَسْتَقِيمَ لِسَانُهُ وَلَا يَدْخُلُ
رَجُلُ الْجَنَّةِ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ

(حم. هب. عن أنس)

---

⁹ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.198, no:13071; Kudâî, *Müsnedü’ş- Şihâb*, c.II, s.62, no:997; Heysemî, *Mecmaü’z-Zevâid*, c.I, s.213, no:165; Enes ibn-i Mâlik RA’dan.

İbn-i Adiy, *Kâmil fi’d-Duafâ*, c.V, s.288; Deylemî, *Müsnedü’l-Firdevs*, c.V, s.153, no:7793; Abdullah ibn-i Ömer RA’dan.

(Lâ yestakîmu imânü abdin hattâ yestakîme kalbühû, ve lâ yestakîmü kalbühû hattâ yestakîme lisânühû: ve lâ yedhulü racülün el-cennete lâ ye'menü câruhû bevâikahû.)

(Lâ yestakîmu imânü abdin hattâ yestakîme kalbühû) “İnsandaki iman doğru olmaz, dürüst bir iman olmaz; o adamın kalbi doğru olmadıkça.”

Kalp doğru olur mu dersin? Kalp böyle bir ibrenin üzerinde dönen fırlılık gibidir. Kalp dediğin şey bir iğnenin ucuna taktığın bir fırlılık. Rüzgâr etraftan geldikçe nasıl çevirir onu fırlılık fıldır.

İşte bu fırlılığa benzer kalp. Durma imkânı yoktur elinde... Etraftan gelen rüzgârlar onu çevirecek. Komşudan gelen rüzgâr, efendim evden gelen rüzgâr, dinsizlerden gelen rüzgâr, havadislerden gelen rüzgâr, dışardan gelen rüzgâr... Çeşitli rüzgarlar o gönlü fırlılık gibi döndürür böyle. Onu tutmaya imkân yok. Bunu durduruncaya kadar, buna bir istikamet verinceye kadar.

Nasıl vereceksin? Bağlayacaksın. Bağlarsın, tahkim edersin. Etraftan döndüremez artık onu hiçbir şey. İşte o zaman olur iman, iman. Neyin ile? Namazın ile, abdestin ile, zikrinle, Kuran'ınla, hadislerinle, ayetlerinle, komşulara iyi olmakla, bütün âdâb-ı İslâmiyye'ye riayet etmekle, kimseyi incitmemekle... Bu gibi şeyler rızıklarıdır o imanın. Onlarla tutulur bu.

Onlar yok mu fırlıdak gibi döner bu. Ama sabahleyin Ezan-ı Muhammedî okundu:

“—*Allahu ekber... Allahu ekber...*”

Ne nida bu! İnsanı eritir bu.

“—Ne uyuyorsun ey gafil! Bu mülkün sahibi, bu kuvveti sana veren Allahu Celle ve A'lâ şimdi seni huzuruna davet ediyor. ‘Reis-i cumhur’ çağırıyor diye birisi gelse, şaşırırız nasıl gideceğimizi. Allah dediğin vakit de kâinatın sahibi yahu. Ölenlere benzemez. Ölenlere benzemez. Bu varlığın sahibidir, ilahı bu. (*La yemut*)

O zaman o beşerin davetine koşabiliyorsun da varlıkların sahibi, kâinatın Rabbinin davetine icabet edemiyorsun. Fener boşa kalıyor. Sonra sen o feneri nasıl sağlam tutabilirsin? İmkânı mı var? Kazığın birisi bu. Arkasından namazı gelir, orucu gelir, zekâtı gelir, sadakası gelir, hayrı gelir... Bu kazıklarla böyle tahkim edilmiş olur.

Meselâ şimdi tankların geçmemesi için müdafaa hatları yapıyorlar. O hatları nasıl tahkim ediyorlar görüyorsunuz işte. O tahkimat niçin? O gelenin kuvvetini durdurmak için değil mi ya? İşte bu kalbimizi çevirecek kuvvetleri durduracak olan da iman kuvveti.

Bu iman kuvveti ancak namazla, oruçla, zekâtla, sadakayla. Namazın üzerine bir namaz daha kılacaksın, orucun üzerine bir oruç daha ekleyeceksin, sadakanın üzerine bir sadaka daha ekleyeceksin...

Cüneyt. Allah rahmet eylesin. Bir rivayette 400 rekât, bir rivayette 600 rekât durmadan namaz kılarmış. Ne bu ya? Ne cesaret, ne kuvvet, ne metanet, ne sabır...

Ben uğraştım bir vakit, “Acaba ben de yapabilir miyim?” diyerek, 200 rekât ancak kılabilirdim. Onun da devam ettiremedim. Çünkü zaafiyetimiz var. O herhalde biraz daha gençmiş, o gençliğinde bunu yapabilmiş.

Bunlar sayesinde ki onlar, beşeriyete örnek olmuşlar ve adları böyle rahmetle kıyamete kadar anılmaktadır. Ama sen ben, çoktan unutulur gideriz, bir kere ölmeye gör. Çünkü eserimiz yok meydanda...

Rivayet ederler ki, Konya’daki şeyh efendinin birisi Bağdat’taki bir dostuna üç tane seccade almış. Müridlerinden birisine demiş ki, “Bunu ona götür!” Adam atıyla yola çıkmış. O zaman böyle vasıtalar yok. Yolda ya parası bitmiş ya da nefesine aldanmış.

“—Ne bilecek kaç tane olduğunu, bunun bir tanesini satayım da rahatça gideyim!” demiş.

Satmış bir tanesini, iki tanesini götürmüş Bağdet’a... Alan kişi bakmış ki seccade iki tane...

“—Yahu bu üç olacaktı” demiş.

“—Yok efendim işte bunu verdiler, bunu getirdim.” demiş. Yanındaki aydınlık penceresini açıp, Konya’ya seslenmiş:

“—Ey kardeşim, sen bana iki tane mi seccade yolladın?”

“—Hayır, üç tane seccade gönderdim!”

Konya’dan gelen derviş yerinden fırlamış:

“—Madem birbirinize bu kadar yakındınız, ne diye beni Konya’dan buraya yordunuz?” demiş.

Başka söz bulamadı. İnkâr edecek söz bulamayınca, “Bu kadar yakındınız da niye beni yordunuz?” demiş.

Ha! Bu insanoğlu çok mükemmel bir mahlûk. Yani meleklerin üstünde bir mahlûktur. Melekler büyük, muhterem mahlûklardır, fakat insan onlardan çok yüksektir. Çünkü onlar bir vazife ile muvazzaftır. Neyse Allah-u Teàla ona vermiştir. Rükûda mıdır, secdede midir?... Nefsi yoktur, şehveti yoktur, hırsı yoktur, hasedi yoktur, bir şeyi yoktur. Düşmanı yoktur, vazifesi odur. Terakkisi de yoktur. Neyle halk olunduysa o hilkat üzerinde durur.

Ama insan öyle değil. İnsanda terakki var. Meleklerin üzerine de çıkar, aşağısına da düşer. Üste çıkarsa elbet onlardan aziz olur, muhterem olur. Öyle bir mahlûk...

Cenab-ı Peygamber’e Allah-u Teàla’nın sözlerini getiren kimdi? Melek değil miydi? Büyük melek... O vasıta. Herkese de bu vasıta var bugün. O vasıta için yalnız o kalbe, o gönle sahip olabilmek lazım. Onun için diyor ki Peygamber SAS:

“—O gönlün, kalbin doğru olmadıkça imanın da doğru olamaz.”

Gönlünü doğru et. Sabahtan akşama kadar secdeden başı kalkmıyor, isterse gece de kalkmasın. O iş başka gönül işi yine başka...

Onun için Molla Câmî ne güzel söylemiş:

دل به دست آور که حج اکبر است

از هزاران کعبه یک دل بهتر است

کعبه بُنیاد خلیل اُزر است

دل نظرکاه جلیل اکبر است

Dil bedest âver ki hacc-ı ekberest

Ez hezârân Kâ'be yek dil bihterest

Kâ'be bünyâd-ı Halîl-i Âzerest

Dil nazargâh-ı Celîl-i Ekberest.

[Bir kalp ele getir, bir gönül kazan;
çünkü o en büyük hacdır.

Binlerce Kâbe'den bir gönül kazanmak
daha iyidir.

Çünkü Kâbe, Âzer'in oğlu Halil İbrâhim
AS'ın yapısıdır;

Gönül ise, en büyük olan Allah-u
Teâlâ'nın nazar ettiği yerdir.]

Hacca gitmek kolay şimdi. Parayı verdin mi Amerika'nın tayyaresine, bizim tayyareye... Bizim tayyare demeye de insanın dili varmıyor ya, kendinin yaptığına bizim diyebilirsin.

Parayla aldığına bizim diyemezsin ki... Tayyareye bindin mi üç saatte oradasın, ne var... Ama insan olmak öyle üç saatle, üç mülle, üç tekmille olacak iş değil.

Oraya gidiyoruz. Ne oluyor? Ne oluyor yani? Hangi ahlakımızı tasfiye edebiliyoruz, hangi ahlakımızı düzeltebiliyoruz. Allah affetsin... Allah'ın rahmeti bol da günahlarımızı döküyor. Dökülmüş olarak geliyoruz ama aynı kılıkla geliyoruz. Halbuki oradan daha mükemmel bir kılıkla gelip, buradaki insanları imrendirmek lazım. İmrensin:

“—Maşallah şu hacı efendiye bak! Gitti de bak melek gibi olmuş ya... Yalanı yok, hırsızlığı yok, uğursuzluğu yok, herkese ikramı var, ihsanı var, iyilikleri var, kimseyi incitmiyor...”

Ne âlâdır.

Ha! Şimdi bunları da birbirine bağlamak suretiyle diyor ki:

“—Dil doğru olmadıkça o gönül de doğru olamaz!”

Ama şimdi sen diyeceksin ki, işitiyoruz bazen:

“—Filan gâvurlar da şu kadar doğruymuş, şu kadar istikametleri varmış. Kat'iyyen yalan söylemezlermiş bunlar.”

Palavra. Bunlar yalan, bunlar boş sözler... “*Lâ ilâhe illa'llah*” demeyen adamın neresi doğru? Ticaret maksadıyla yapıyordur. Onun asıl dilinin doğruluğu “*Lâ ilâhe illa'llah*”ı demeye bağlı. “*Lâ ilâhe illa'llah*” demeden anlatılan doğrulukların hepsi boş şeylerdir.

Onun için lisanın doğruluğu, bu dediğin kelimeye uymaklıktır. Der bu kelimeyi. Herkes der, gâvur da der ama dediğin kelimeye uymak lazım!

Bu nedir? Ben bunu diyorum: ‘*Lâ ilâhe illa’llah*’ diyorum ‘*Muhammedün rasûlü’llah*’ da diyorum; nedir bu?

Allah-u Teala bu mülkün sahibi, Peygamber SAS de onun rasûlu olduktan sonra, “Allah’ın divanında toplanacağın bir hayata hazırlan!” diyerek Cenabı Hak bizi bu mülke göndermiş. İşte altmış-yetmiş ne kadar bir ömür verdiyse. Bu mülkün içerisinde kemâle ulaşıp Allah’ın razı olduğu ve Allah’ın sevdiği bir insan olaraktan buradan gitmek. Allah’ın sevdiği ve Allah’ın razı olduğu bir insan olarak gidebildin mi, en bahtiyar insan sensin. Ama paran da olmasa, bilgin de olmasa yine de en bahtiyar sensin.

Paran var, bilgin de var ama bunu yapamadıktan sonra on para etmez. Onun için, Allah dilimizi de içimize uygun etsin... Dilimizi içimize uygun etsin... Dil söyler, söyler ama içe uygun olarak söylemeli. Samimi olarak söylemeli!

Ha! Dün bir şey daha okudum.

Muharebeye girmiş sahabe. Bakmışlar birisi öyle bir dövüşüyor ki, “Ooo!” hayran oluyor herkes. Bahadır da adam. Vurdu muydu ikiye bölüyor. Ortalığı kas kas kavuruyor.

“—O Cehennemliktir.” buyurmuş Efendimiz SAS.

Ashabın çok ağırına gidiyor.

“—Bu adam cehennemlik olursa vay bizim halimize!” diye korkuyorlar.

Dövüşürken bir tanesi ona vurmuş, yaralanmış. Yaralanınca ıstırap başlıyor tabii, yaranın ıstırabı. Müslüman ona tahammül eder. Tedavi ederler, çaresini bulurlar; keserler yahut kolunu bacağını ama o sabreder. Ama bunun ağırına gitmiş:

“—Ben nasıl yaralandım. Benim gibi bir herif nasıl yaralanır. Bana bu hayat lazım değil. Bana ölüm evladır!” diyerek kılıcını dayamış göğsüne, intihar etmiş.

Müslüman intihar etmez. Onun intihar etmesinden anladılar ki bu adam yalancı mücahid. Gösteriş için çarpışıyor. Münafık huyu var. Kandırmak için ortalığı dövüşüyor böyle. Ama hakikate gelince meydana çıkıp boyası meydana çıktı. Allah için yapsaydı eh! Allah'ın takdirine razı olacaktı. Allah'ın takdirine razı olamadı ve intihar teşebbüsü yaparak kendisini öldürdü.

İntihar çok büyük felaket. Nasıl olur, sen birisine vurabilir misin? Aklı şuuru olan bir adam, “Nasıl öldürürüm yahu! Allah'ın yarattığını binayı nasıl yıkarım?” diye düşünür. Ama kızmış, şöyle haklıymış böyle haklıymış o başka. Ama vurup da öldürmek ahirette büyük ağır bir cezayı gerektirir. Ayet-i kerimede:

وَمَنْ يَقتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ

جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا

(النساء: ٩٣)

(*Vemen yaktül mü'minen müteammiden feceâühü cehennemü haliden fihâ*) “Kim bir mü’mini kasden öldürürse, cezası içinde ebedî kalacağı cehennemdir.” (Nisâ, 4/93) buyruluyor.

Bunu insan yapamaz, şuurlu bir insan bunu yapamaz. Ama işte bazı yapanları da görüyoruz. Bu adam bunu kendine yaptı, isbat etti. Aynı cehennem azabı kendisine de müstehak oldu. Anlaşıldı ki imanı bunun tam değil, münafıklık bulaşmış. Herkes bayılmış beğenmiş ama iç uygun değil dışa... Dışından güzel çarpışıyor ama içinde o iman olmadığı için, hareketleri imanına uygun olmadığı için nihayet küfür üzerine, imansız olarak gitti Allah muhafaza...

Ha öyleyse bizim her harekâtımızda lisanımızdan çıkan *Lâ ilâhe illa'llah*'ın mânâsına uygun bir müslümanlığın olması lazım. Hepimizin canıdır, ciğeridir, fakat bu nefis bizi bize bırakmaz. Bizi ne yapar yapar, yener.

Bugün yenmektedir her adımımızda yani. Bunun çaresi de ancak Allah-u Teâlâ'nın yardımı ve mücahede hazırlıklarını yapmakla olur. Bir devlet bir devletle dövüşmek için evvela hazırlık yapıyor. O hazırlığı yapmadan kimse kimseyle dövüşemez.

Dövüşürse de mağlup olur. Bizde bu hazırlık yok. İmanda hazırlık; namazın, orucun, gayet mükemmel olacak her şeyin...

Onunla beraber ahlâkın da düzelmiş olacak, takviye edilmiş olacak. Kemâl-i ahlâkiyeye ulaştıktan sonra nefis emmârelikten kurtulur, levvâmelikten de kurtulur, mülhemelikten de kurtulur; mutmainne mertebesine ulaşır, saadet ü selâraya izole girer. Ufacık bir izole, hattın cereyanını keser mi? Keser. Ufacık bir şey girmiştir. Ahlâklara da ufacık bir şey, komşu hakkı denen ufacık bir şey girer, bütün cereyanı kesmektedir işte. Eve elektrik gelmez. Nerededir ara kusuru. Bir yerde kontakt yapmıştır. Yara almıştır, oradan bir şey olmuştur, gelmez elektrik eve...

Allah affetsin kusurumuzu... Bugün bu kadarla yetsin de arkası daha uzayacak. Bir dahaki derste de onları yapmaya çalışırız inşallah.

Cenab-ı Hak hepimizi affetsin... İmanları kâmil, ahlâkları kâmil, kendileri kâmil, kendisinin sevdiği ve razı olduğu kullarının arasına, kusurlarımıza bakmadan bizleri de kabul etsin... *Li'llâhi'l-fâtihah!*

Mehmed Zâhid KOTKU

19. 03. 1972 - İskenderpaşa Camii

[Bütün Mehmed Zahid KOTKU/ Hadis](#)

[Derlerine PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü